

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Beyond the doors of the synagogue : self-perceptions of Jewish identity in a modern Canadian society

Millman, N.J.

Citation

Millman, N. J. (2015, May 26). *Beyond the doors of the synagogue : self-perceptions of Jewish identity in a modern Canadian society*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/33066>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/33066>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/33066> holds various files of this Leiden University dissertation

Author: Millman, N.J.

Title: Beyond the doors of the synagogue : self-perceptions of Jewish identity in a modern Canadian society

Issue Date: 2015-05-26

Nederlandse samenvatting

Vorbij de synagoge:

Zelf-perceptie van joodse identiteit in een moderne Canadese gemeenschap

Deze dissertatie ontwikkelt een methode om passieve religieuze participatie en lidmaatschap van een religieus gedefinieerde groep als een sociaal verschijnsel te bespreken en vast te stellen. Alle mensen zijn in hun leven onderdeel van een of andere sociale groep. Dit kunnen allerlei soorten groepen zijn, van sportclubs tot religieuze gemeenschappen. Leden van een groep hopen te bewerkstelligen dat hun groep door anderen positief gewaardeerd wordt. Daartoe vergelijken we ons zelf, bewust of onbewust, voortdurend met andere groepen. Een groep kan op allerlei, soms moeilijk traceerbare, manieren gestalte krijgen. Hij kan bestaan uit mensen die eenzelfde doel of verlangen hebben, maar hij kan ook bestaan uit mensen die zichzelf zien als onderdeel van gedeelde religieuze ideologieën of tradities. Het land waarin we wonen, of waarin we opgegroeid zijn, kan een groep zijn, maar een vakgroep aan een universiteit ook. Deze dissertatie beoogt relaties tussen mensen, hun identiteit en sociale groepen te analyseren. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar seculier-religieuze vormen van horen bij een groep.

Het onderzoek was gebaseerd in Vancouver, Canada, en omstreken en het richt zich op diegenen die zichzelf als joods definiëren. Daarbij is gekeken naar het (mogelijke) verschil tussen een 'joodse' en een 'Canadese' identiteit en naar de mate waarin een van deze (of allebei) functioneren als een sociale identiteit of een groep. Deze dissertatie onderzoekt de manieren waarop een religieuze identiteit gezien kan worden als een sociale identiteit, vanuit het gezichtspunt van de sociale psychologie. Door middel van onderzoek naar zelf-perceptie, sociale identiteiten en zelf-rapportage probeert dit boek te ontdekken hoe een joods leven zich kan manifesteren 'vorbij de synagoge', in een moderne Canadese stad. Dit boek bespreekt daarom niet-actieve religieuze participatie zelf, maar behandelt vragen van identiteit en zelf-perceptie in een setting die gedefinieerd kan worden als religieus, maar niet per se gepaard hoeft te gaan met actieve religieuze betrokkenheid. Het doel is niet alleen te onderzoeken waarom identificatie met een religieuze groep gezocht wordt, maar vooral ook op welke manieren een dergelijke groep als een sociale groep kan functioneren, zonder dat sprake hoeft te zijn van actieve religieuze participatie of geloof. In de context van sociaalpsychologische theorievorming over identiteit probeert deze dissertatie te ontdekken hoe mensen lid blijven van een specifieke sociale groep in een veel grotere Canadese meerderheidscultuur. De gegevens zijn daarmee ook van belang voor volgende besprekingen van de zelf-perceptie van minderheidsgroepen in een grotere nationale context en voor nader onderzoek naar de vraag hoe religieuze identificatie kan voortbestaan zonder actief geloof. Als we erin slagen 'geloof' te scheiden van 'horen bij een groep' wordt het mogelijk de vragen en waarden van dergelijke groepen op een andere manier te duiden. Dit project is gericht op een Canadese groep, maar het biedt instrumenten om in andere landen en steden soortgelijk onderzoek te doen om inzichten te verwerven

in de verschillende manieren waarop religieuze minderheden zichzelf met hun groep en de bredere context identificeren.

In de inleiding wordt stilgestaan bij theorievorming over sociale identiteit, in het bijzonder met betrekking tot religie, en bij theorievorming over het 'optimale verschil' als onderdeel van sociaalpsychologisch onderzoek naar sociale identiteiten, wederom met betrekking tot religie (een veronachtzaamd onderwerp in deze discussies). Voorts wordt een korte historische inleiding gegeven op de geschiedenis van de Joden in Canada in het algemeen en in Vancouver in het bijzonder. Vergeleken met traditioneel sterke joodse centra in Canada als Toronto en Montréal is de joodse gemeenschap in Vancouver een stuk jonger en heeft zij zich op een eigen manier ontwikkeld tot wat ze nu is: een groeiende grote gemeenschap met een opvallend bloeiend gemeenschapsleven – dat zich vertaalt zowel in een rijke religieuze differentiatie (Orthodox – Conservatief – Liberaal) als in krachtige niet-religieuze, maar meer sociaal-culturele organisaties.

Hoofdstuk 1: Zelfexpressies van gevoelens van joodse verbondenheid

Wat betekent het om jezelf als joods te beschouwen? Dit hoofdstuk kijkt naar de verschillende manieren waarop mensen zichzelf kunnen zien als joden (als zelf-representatie) en naar de vraag hoe buitenstaanders over deze identificatie berichten. Jodendom kan gerepresenteerd worden als een religie, of een ritueel en voorschriften in het dagelijks leven, maar participatie in deze representaties is niet noodzakelijk voor een joodse identiteit. Een doel van dit hoofdstuk is om verschillende manieren van 'ergens bij horen' te ontdekken, door te kijken naar de manier waarop buitenstaanders spontane representaties van wat het betekent om joods te zijn categoriseren. Als onderdeel van een grotere studie naar het gedrag van joden in een diaspora-gemeenschap, beantwoordden participanten de vraag: "Beschrijf in één zin wat het betekent om joods te zijn". Dit maakte het mogelijk een voorlopige inschatting te maken van hoe mensen zichzelf als joods definiëren en of er een trend is waarin cultuur, gemeenschap en traditie een prominenter rol spelen dan actieve religieuze participatie (geloof, ritueel, leven volgens de religieuze voorschriften). Honderdtweeënzeventig antwoorden werden verzameld, uit een steekproef van mensen die zichzelf als joods identificeren en leven in de omgeving van Vancouver, Canada. De antwoorden werden gecategoriseerd door acht onafhankelijke "coders", die de antwoorden onderbrachten in categorieën die verschillende vormen van connectie weergeven. De respondenten identificeerden 'religie' als een van vele categorieën van joods-zijn; deze categorie bleek echter minder populair te zijn dan 'cultuur', 'traditie', of 'identiteit'. Deze studie bekijkt in hoeverre de antwoorden ondergebracht kunnen worden in een aantal door de participanten gekozen categorieën. De resultaten laten zien dat 'cultuur' de dominante categorie is voor de antwoorden, gevolgd door 'traditie', 'identiteit' en 'religie'.

Hoofdstuk 2: Een nieuwe schaal voor religieuze participatie

In hoeverre iemand (actief) deelneemt aan zijn of haar religie is een zaak van persoonlijke overtuiging en overwegingen. In de godsdienstpsychologie is het gebruikelijk gelovigen naar hun praktische vertaling van hun religie te vragen met behulp van een schaal die 'actieve participatie' in kaart brengt (het volgen van voorschriften, het bijwonen van samenkomsten). De problemen die gepaard gaan met het gebruiken van een dergelijke actieve participatieschaal lopen uiteen van sociaal wenselijke antwoorden tot onjuiste weergave van respondenten die laag scoren op actieve participatie, terwijl ze hoog zouden moeten scoren op 'geloof'. Dit kan veroorzaakt zijn door de oververtegenwoordiging van vragen naar synagoge- of kerkbezoek en andere vormen van ritueel handelen in dergelijke schalen. Het is goed denkbaar dat er een connectie is in onze persoonlijkheid die het mogelijk maakt te geloven en dat geloof uit te oefenen op niveaus die niet rechtstreeks samenhangen met actieve participatie. Vanuit een kwalitatief oogpunt heeft McGuire (2008), in haar boek *Lived Religion*, laten zien dat surveys niet altijd de meest effectieve manier zijn om vragen te stellen over religieuze praktijk en Day (2011) toont aan dat vragen naar 'geloof' vooral relevante gegevens over 'gelovigheid' opleveren. Voor sommige analyses kan dit problemen veroorzaken, omdat interviews kunnen leiden tot sterk uiteenlopende, onvergelijkbare, gegevens.

Dit hoofdstuk stelt een nieuwe schaal voor die (deels) gebaseerd is op ideeën over 'lived religion'. Deze schaal, met een over het algemeen hoge betrouwbaarheid ($\alpha > .80$) brengt in kaart wat ik 'passieve religieuze participatie' noem, die zich vertoont in de dagelijkse betekenis van het benoemen van een religieuze verbondenheid. Dit maakt het mogelijk religie als een sociale identiteit te bespreken. In het sample werden hogere scores behaald voor de nieuwe schaal in vergelijking met schalen die de actieve religieuze participatie meten. Bovendien zien we dat de nieuwe schaal een hogere correlatie vertoont met zelfwaardering dan actieve participatieschalen zoals die door de "Religious Commitment Inventory-10" (Worthington et al., 2003) worden vastgesteld. Dit ondersteunt de gedachte dat passieve vormen van religiositeit een belangrijke bron zijn van sociale identiteit en een mogelijke reden waarom mensen zich verbonden blijven voelen met een bepaalde religieuze groep in een moderne gesecculariseerde samenleving.

Hoofdstuk 3: Religieus lidmaatschap: manifestaties van persoonlijke en collectieve vormen van eigenwaarde

Voor de vraag naar het voortzetten van lidmaatschap van een groep en identificatie met die groep, moet het onderwerp van de beleving van eigenwaarde door lidmaatschap van die groep in ogenschouw genomen worden. Eigenwaarde wordt meestal besproken op het niveau van het individu, terwijl sociale identiteitstheorie zich bezighoudt met groepsrelaties

en de dynamiek binnen en tussen groepen. Het is daarom van belang eigenwaarde te onderzoeken in het kader van behoren tot een groep, meer in het bijzonder de vraag of zoiets als "groepseigenwaarde" ervaren kan worden door lidmaatschap en de manieren waarop groepseigenwaarde zich verhoudt tot persoonlijke eigenwaarde (Luthanen & Crocker, 1992). De meeste geïnstitutionaliseerde religieuze groepen kunnen omgaan met verschillende gradaties van actieve deelname, maar mensen die zichzelf identificeren als lid van een religieuze groep moeten wel positieve gevoelens hebben bij dat lidmaatschap, ongeacht de intensiteit of aanwezigheid van geloof. Dit hoofdstuk maakt gebruik van twee samples uit de joodse gemeenschap van Vancouver ($n = 203$; $n = 110$) om een vergelijking te maken tussen de resultaten van de "Rosenberg Self-Esteem Scale" (Rosenberg, 1989) en de "Collective Self-Esteem Scale" (Luthanen & Crocker, 1992). Beoordeeld wordt of er verschillen zijn in persoonlijke en groepsgevoelens van eigenwaarde volgens de vier sub-schalen van dit instrument en of dit mogelijkheden biedt tot het bespreken van eigenwaarde als middel tot verbondenheid. In de eerste studie wisten deelnemers dat ze vragen beantwoordden over hun joodse identiteit: de doelgroep was *joods*. In de tweede studie werden de deelnemers niet rechtsreeks naar hun joodse identiteit gevraagd, maar moesten ze antwoorden waar ze aan dachten als ze de schaal invulden voor twee verschillende categorieën: ras/etnische groep en sociale groep. De resultaten laten steeds stabiele niveaus zien voor zowel persoonlijke als groepseigenwaarde.

Hoofdstuk 4: Religieuze oriëntatie en stijlen van religieuze participatie

Identificatie met een religie in een seculiere context is een boeiend verschijnsel. Studies als die van Marchisio en Pisati (1999) en Saroglou (2011) gaan in op de manieren waarop mensen die zich met een religie identificeren berichten over geloof en identiteit. Allport en Ross (1967) bespreken de gedachte dat men zich op verschillende manieren met een religie kan identificeren in termen van verschillende religieuze oriëntaties. Door middel van werk over religieuze oriëntatie is een schaal ontwikkeld die intrinsieke en extrinsieke stijlen van religiositeit meet (Allport & Ross, 1967; Ryan & Deci, 2000). Geloven zonder behoren zou in de richting van een intrinsieke motivatie kunnen wijzen, omdat er nog steeds een connectie is met betrekking tot 'geloof'. Behoren zonder geloven zou in de richting van een extrinsieke motivatie kunnen wijzen, aangezien de afwezigheid van geloofsvoorstellingen de aanwezigheid van andere motivaties voor lidmaatschap noodzakelijk maakt. Variaties in het niveau waarop men participeert en de redenen voor participatie zijn uiteraard denkbaar, maar voor diegenen die niet actief deelnemen aan een religie blijft de vraag: waar komt hun motivatie om lid te blijven vandaan? Door middel van een analyse van data verzameld uit twee studies onder Canadese joden is religieuze oriëntatie geëvalueerd om een discussie over lidmaatschap en identiteit mogelijk te maken. De verwachting van dit

hoofdstuk is dat diegenen die geassocieerd worden met een intrinsieke oriëntatie met grotere waarschijnlijkheid actief religieus zijn, terwijl diegenen die hoger scoren op een extrinsieke motivatie met grotere waarschijnlijkheid zich affiliëren met het Jodendom als een identiteitskenmerk dat door cultuur wordt uitgedrukt.

Hoofdstuk 5: Het optimale onderscheid: de betekenis van joodse identiteit en percepties van meerderheidsgroepen

Een van de belangrijke punten waarop de exclusieve focus op actieve stijlen van religieuze participatie tekortschiet, is dat dergelijke studies individuele passieve uitingen van religie in een grotere meerderheidscultuur niet opmerken. Wie probeert passieve verbondenheid vast te stellen in een seculier joods sample kan problemen verwachten in het vaststellen van de betekenis van deze identiteit aangezien de meeste schalen actieve religieuze participatie meten en geen rekening houden met andere niveaus van participatie of verbondenheid. Om verbondenheid als een functie van geografische setting en leven in een gemeenschap te evalueren onderzoekt dit hoofdstuk de mate waarin respondenten zich onderdeel voelen van een grotere gemeenschap en hoe hun groepsonderscheid – in dit geval, hun joodse identiteit – wordt uitgedrukt. Sociale identiteitstheorie houdt zich bezig met relaties binnen en tussen groepen en nodigt uit tot een bespreking van de vraag hoe en waarom we ons meer met een bepaalde groep dan met een andere identificeren. Verwacht kan worden dat diegenen die dichter bij elkaar wonen en daardoor meer groepsinteractie hebben, sterker het gevoel zullen hebben dat ze een meerderheidsgroep vertegenwoordigen. Wat nog niet vaststaat, echter, is de vraag van welke meerderheid zij zich een onderdeel voelen: een nationale meerderheid of een geografisch bepaalde meerderheid. Wie leeft in een joodse wijk kan de joodse en niet de Canadese groep als meerderheid zien. Met deze blik kijkt dit hoofdstuk naar joodse identiteit in een moderne Canadese stad en naar de mate waarin respondenten zich verbonden voelen met het Jodendom op zowel culturele als religieuze niveaus in een grotere gemeenschap. Om de vraag naar verbondenheid met een gemeenschap te stellen, werd aan 206 respondenten (110 joods; 96 niet-joods ter controle) een enquête gestuurd waarin gevraagd werd in hoeverre ze het eens waren met stellingen over gevoelens van dominantie in hun gemeenschap met betrekking tot *cultuur* en *religie*. De antwoorden lieten grotere joodse culturele connectie zien buiten de grotere gemeenschap (57 % eens) dan in de onmiddellijke leefomgeving (13 % eens) of in de stad (18 % eens).

Hoofdstuk 6: Joodse identiteit en het optimale onderscheid: maakt *aliyah* een verschil in identiteit en praktijk?

Religieuze minderheden komen in verschillende vormen en verhouden zich tot elkaar op verschillende manieren (White & Langer, 1999). Mensen die zich identificeren met het Jodendom omvatten eveneens nominale, seculiere, of niet-praktiserende joden. Op basis van de theorie van het optimale onderscheid van Brewer (1991; 1999; Brewer & Gardner, 1996) onderzoekt dit hoofdstuk het 'joods-zijn' als identiteitskenmerk in termen van een optimaal onderscheid en als uiting van een exclusieve secundaire identiteit die gezien wordt als onderdeel van een groter, saillant, zelfbeeld. Het onderzoek werd gedaan door interviews af te nemen met Canadezen die in Canada opgegroeid zijn en Canadezen die een permanente migratie naar Israël (*aliyah*) hebben verkozen, om veranderingen in de beschrijving en praktijk van identiteit te exploreren. De resultaten van dit onderzoek suggereren een terugloop in de praktische uitoefening van religie en een groei in besef onder de Israëlische respondenten. Bovendien berichtten Israëlische respondenten minder vaak 'joods' als kenmerk van hun identiteit.

In de conclusie worden de belangrijkste bevindingen nogmaals gepresenteerd en besproken in het licht van hun empirische relevantie, hun bruikbaarheid voor verdere theorievorming en met inachtneming van de beperkingen in de opzet en betrouwbaarheid van de samples.

